

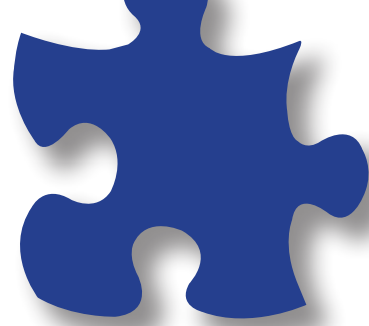

ПУТІВНИК ПО ЛІСАБОНСЬКОМУ ДОГОВОРУ

ПРЕДСТАВНИЦТВО
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
В УКРАЇНІ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	1
СОЮЗ ДЛЯ 21-ГО СТОЛІТТЯ.....	2
ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ЛІСАБОНСЬКОГО ДОГОВОРУ.....	4
ДІЗНАЙТЕСЯ БІЛЬШЕ.....	10
Шлях до Лісабону.....	11
Докладніше про інституційні зміни.....	12
Деякі технічні умови.....	15
ЛІСАБОНСЬКИЙ ДОГОВІР І ВІДНОСИНИ ЄС-УКРАЇНА.....	17

Брошура підготовлена до друку у червні 2010 р.

Copyright: cover Group © Getty Images – Handshake © Corbis, p.1 iStockphoto, p.2 iStockphoto (Joerg Reimann), p.4 iStockphoto, p.6 iStockphoto (Emrah Turudu), p.7 European Commission/ECHO, p.8 European Commission, p.10 Reporters, p.12 European Parliament, p.15 iStockphoto (Mikael Damkier).
16 pp. — 16.2 x 22.9 cm
ISBN 978-92-79-15622-9
Номер каталогу JA-80-10-334-UK-C

© Представництво Європейського Союзу в Україні, Київ, 2010

Відтворення даної публікації дозволено. Для використання або відтворення окремих фотографій необхідне отримання дозволу безпосередньо у власників авторських прав.

Переклад: Анастасія Яновицька
Редактор: Анатолій Марциновський

Printed in Ukraine
друкарня ФАСТПРИНТ

ВСТУП

Після десятиліть воєн, що забрали життя мільйонів європейців, заснування ЄС стало початком нової ери. Країни Європи вирішують питання шляхом діалогу, а не зброї.

Членство у нинішньому Європейському Союзі дає багато переваг: вільний ринок з єдиною валютою, що полегшує торгівлю та робить її ефективнішою, створення мільйонів нових робочих місць, зміцнення прав робітників, вільне пересування людей та чистіше довкілля.

Проте правила, що існували до того, як Лісабонський договір набув чинності, були розроблені для Союзу, що мав значно менше держав-членів. Перед ним, до того ж, не стояли такі глобальні виклики як зміна клімату, світовий економічний спад чи міжнародна транскордонна злочинність. ЄС мав потенціал до подолання цих проблем, але використати його міг лише завдяки поліпшенню механізмів свого функціонування.

Саме у цьому й полягала мета Лісабонського договору. Він робить ЄС демократичнішим, ефективнішим та прозорішим. Він надає громадянам та парламентам можливість більшого впливу на вирішення питань на європейському рівні, а Європі - чіткішого та консолідованішого голосу в світі, разом з тим повсякчас захищаючи національні інтереси держав-членів.

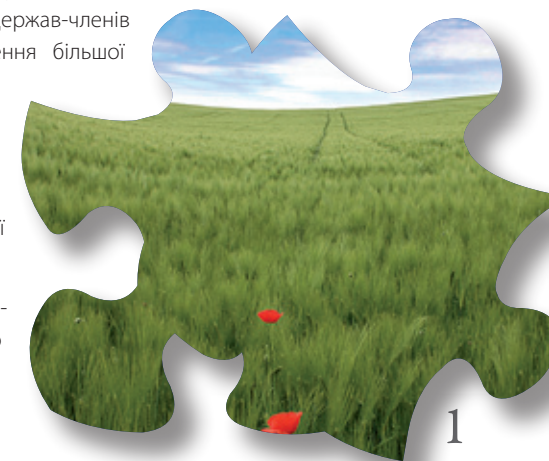
Договором передбачено нові можливості для ініціативи громадян. За наявності одного мільйона підписів вони можуть подати петицію до Європейської Комісії щодо просування на рівні ЄС своїх пропозицій, які стосуються тієї чи іншої сфери діяльності Союзу.

Національні парламенти держав-членів ЄС отримали більше повноважень щодо експертизи законопроектів ЄС перед їх затвердженням Європарламентом і Радою Міністрів. Метою цієї новації є запобігання тому, аби Союз перебирав на себе компетенцію у питаннях, які мають розв'язуватися на національному або місцевому рівнях.

Посилено вплив Європейського Парламенту. Тепер його депутати, яких обирають напряму громадяни держав-членів ЄС, мають можливість впливати на вирішення більшої кількості питань з компетенції Союзу.

На відміну від норм, закладених у попередньому Ніццькому договорі, Європейська Комісія продовжує формуватися за принципом представництва одного Комісара від кожної держави-члена ЄС.

Ця брошура пояснює, яке значення має Лісабонський договір для громадян Європейського Союзу та для його відносин із Україною.

СОЮЗ ДЛЯ 21-ГО СТОЛІТТЯ

Лісабонський договір було підписано 27 державами-членами Європейського Союзу 13 грудня 2007 року. Він набув чинності 1 грудня 2009 року - після того, як його ратифікували усі країни ЄС відповідно до своїх національних процедур.

Навіщо був потрібен новий договір?

Європейський Союз змінився. Порівняно з 1951 роком, відколи засновано Європейські Спільноти, кількість держав-членів зростає з шести до 27. Лише за останні шість років їхня чисельність майже подвоїлася.

Так само швидко змінюється світ. Перед Європою постали важливі виклики 21-го століття – зокрема, економічна криза, зміна клімату, потреба стабільного та збалансованого розвитку, енергетична безпека та боротьба з міжнародною трансграничною злочинністю.

Держави-члени ЄС, які разом працювали над Лісабонським договором, розуміли: чинні установчі договори вже нездатні забезпечити Європейський Союз інструментами, необхідними для протистояння цим викликам та їх подолання.

- Лісабонський договір вносить зміни до попередніх договорів ЄС та оновлює їх.
- Він бере до уваги той факт, що Європейський Союз зріс з шести держав-засновниць до сьогоднішніх 27 держав-членів, а також що протягом останніх 50 років відбулося багато інших змін.
- Договір покращує інструменти для якомога ефективнішої роботи ЄС у 21 столітті.
- Договір допомагає Союзу краще слугувати інтересам громадян, а їм самим надає право напряму висловлювати свої думки щодо європейських справ за допомогою нового інструменту – «Ініціативи громадян».
- Договір захищає права громадян через Хартію засадничих прав.
- Договір зміцнює роль Європейського Парламенту та надає більшого впливу національним парламентам.
- Договір робить ефективнішим процес ухвалення рішень на європейському рівні.

- Договір допомагає ЄС говорити єдиним голосом на міжнародній арені.
- Договір запроваджує нові заходи для подолання нагальних проблем, які впливають на якість нашого життя: йдеться, зокрема, про зміни клімату, трансграничну злочинність та енергетику.
- Водночас Лісабонський договір захищає права кожної держави-члена ЄС, особливо у таких чутливих сферах як оподаткування та оборона.

Цілі та цінності ЄС

Лісабонський договір чітко визначає цілі Європейського Союзу та його цінності щодо підтримки миру, демократії, дотримання прав людини, правосуддя, рівності, верховенства права та сталого розвитку.

Договір гарантує, що Європейський Союз буде:

- Забезпечувати людям простір свободи, безпеки та правосуддя без внутрішніх кордонів.
- Працювати задля сталого розвитку Європи на основі збалансованого економічного зростання та стабільності цін, високо конкурентоспроможної соціальної ринкової економіки, спрямованої на повну зайнятість та соціальний прогрес з високим рівнем захисту навколишнього середовища.
- Боротися проти соціального відчуження та дискримінації, сприяти соціальній справедливості та соціальному захисту.
- Сприяти економічній, соціальній та територіальній згуртованості та солідарності держав-членів.
- Залишатися відданим економічному та валютному союзу з євро своєї валюти.
- Підтримувати та поширювати цінності Європейського Союзу за його межами та робити свій внесок у мир, безпеку, сталий розвиток Землі, солідарність та взаємоповагу серед народів, вільну та чесну торгівлю та подолання бідності.
- Робити внесок у захист прав людини, зокрема прав дитини, а також суворо дотримуватися та розвивати міжнародне право, зокрема дотримання принципів Хартії ООН.

Це - найголовніші цілі. Лісабонський договір було створено, щоб надати Європейському Союзу інструменти для їх досягнення.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ЛІСАБОНСЬКОГО ДОГОВОРУ

Більше демократії, більше відкритості

Договір зміцнює голос громадянина в процесі ухвалення рішень

Новий інструмент залучення громадян до ухвалення рішень – так звана «ініціатива громадян» - означає, що один мільйон осіб (ЄС загалом налічує 500 мільйонів) з декількох держав-членів може подати петицію до Європейської Комісії для внесення

пропозицій щодо тих чи інших законопроектів. Таким чином, громадяни вперше отримують можливість прямо висловлюватися щодо законотворчого процесу в Європейському Союзі.

Задля покращення поінформованості про те, як ЄС досягає своїх рішень, Рада Міністрів, розглядаючи законопроекти та голосуючи щодо них, має проводити зустрічі з громадськістю.

Договір збільшує кількість сфер діяльності ЄС, щодо яких Європейський Парламент та Рада Міністрів діятимуть за процедурою «спільного ухвалення рішень». Це означає, що депутати ЄП, обрані напряду громадянами ЄС, мають більший вплив на законодавство та бюджет Союзу.

Крім того, національні парламенти країн-членів отримали більше можливостей безпосередньо впливати на процес ухвалення рішень в ЄС. Нова система так званого завчасного попередження надає їм право вносити коментарі до законопроектів. Це гарантуватиме, що Європейський Союз не перебирає на себе вирішення питань, які краще розв'язувати на національному або місцевому рівнях.

Швидше та ефективніше ухвалення рішень

Лісабонський договір спрощує процедури ухвалення рішень у ЄС

У Раді Міністрів більше питань вирішуються голосуванням кваліфікованою більшістю - замість процедури одностайного ухвалення рішень. Це робить реалізацію потрібних заходів швидшою та ефективнішою.

Від 2014 року голосування кваліфікованою більшістю означатиме, що рішення Ради Міністрів потребуватимуть підтримки 55% держав-членів, які представляють щонайменше 65% населення ЄС. Така система надає ухваленим рішенням подвійної легітимності. Будь-які пропозиції щодо поширення голосування кваліфікованою більшістю на нові сфери діяльності ЄС здійснюються в межах чітких правил. Кожна держава-член ЄС повинна погодитися з будь-якою такою зміною, але національні парламенти матимуть право вето.

Проте вирішення питань у таких важливих сферах політики як оподаткування та оборона й надалі потребуватимуть одностайності в голосуванні

Модернізуючи інституції ЄС

Ключова мета Лісабонського договору - оновити керівні інституції Європейського Союзу та зробити їх демократичнішими

Запроваджено нову посаду Високого представника з закордонних справ та безпекової політики, який водночас є Віце-президентом Європейської Комісії. Це зроблено для ефективнішої діяльності ЄС на міжнародній арені та задля кращого захисту інтересів та цінностей Союзу за кордоном.

Також створено посаду Президента Європейської Ради. Європейська Рада обирає свого Президента на термін до 5 років. Мета створення нової посади полягає в забезпеченні постійності та узгодженості у здійсненні Європейською Радою своїх функцій. Це робить також більш прозорою та послідовною діяльність усього ЄС. Президента Європейської Комісії обирає Європейський Парламент за пропозицією Європейської Ради.

Лісабонський договір закріплює та оновлює багато економічних положень, що їх містять попередні договори ЄС. Також він додає низку нових важливих сфер.

🧩 Економічна політика

Договір закріплює зобов'язання досягти економічного та валютного союзу - із євро як валютою ЄС.

Сьогодні євро є валютою 16 держав-членів Європейського Союзу.

Економічний та валютний союз є основною метою ЄС. Він потрібен для забезпечення повернення Європи до добробуту та зайнятості. Європейський Союз разом з державами-членами виділили 200 мільярдів євро для стимулювання економіки ЄС в умовах нинішньої фінансової кризи.

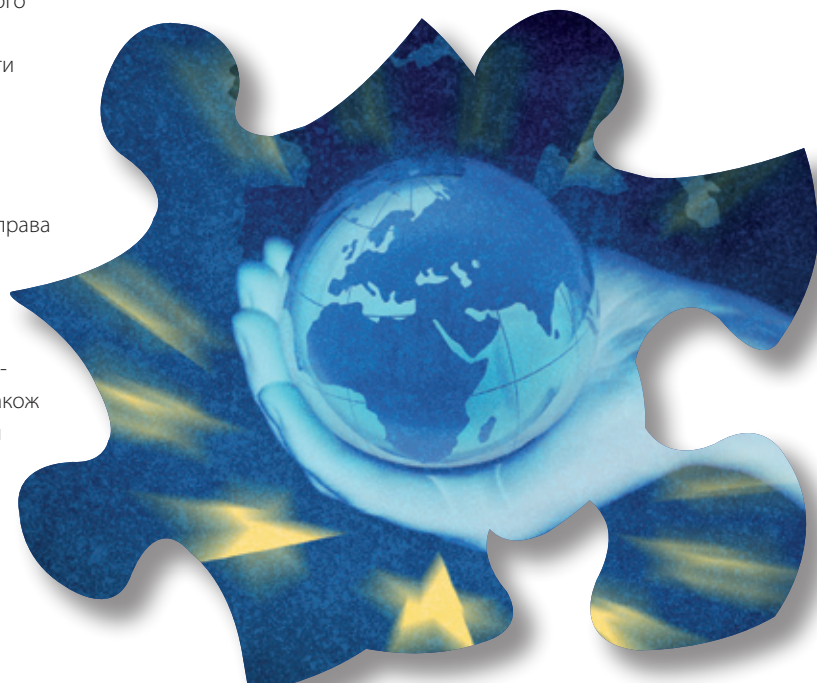
Договір формалізує позицію Європейського центрального банку, перетворюючи його на інституцію ЄС.

🧩 Європейський Союз у світі

ЄС зобов'язується поширювати його цінності у світі шляхом підтримки:

- миру та безпеки
- стабільного та збалансованого розвитку Землі
- солідарності та взаємоповаги народів
- вільної та чесної торгівлі
- подолання бідності
- захисту прав людини
- дотримання міжнародного права і його покращення, як це визначено, зокрема, у Хартії ООН.

ЄС є найміцнішою торговельною потугою світу, а також найбільшим донором для країн, що розвиваються.

Запровадження вищезгаданої посади Високого представника ЄС з закордонних справ та безпекової політики / Віце-президента Європейської Комісії надає більшій послідовності зовнішній діяльності Союзу й дозволяє йому мати єдину позицію на міжнародній арені. Лісабонський договір передбачає також створення Європейської служби зовнішньої дії, покликаної підтримувати Високого представника у його (її) діяльності.

🧩 Безпека та оборона

Лісабонський договір чіткіше визначає роль ЄС у сфері спільної зовнішньої та безпекової політики. Рішення з питань оборони потребують одностайного схвалення всіма 27 державами-членами ЄС.

Ті місії, які ЄС виконував за його межами, мали на меті підтримку миру, попередження конфліктів та зміцнення міжнародної безпеки у контексті Хартії ООН.

Договір розширює відповідні повноваження Європейського Союзу. Тепер до них входять операції з роззброєння, консультації та допомога з військових питань, а також допомога у відновленні стабільності після конфліктів.

Також Договір надає можливість тіснішої співпраці у сфері оборони між тими державами-членами ЄС, які цього забажають.

Крім цього, Лісабонський договір передбачає надання державами-членами цивільних та військових сил, потрібних для імплементації Спільної оборонної та безпекової політики. Договір визначає роль Європейської оборонної агенції.

Лісабонський договір містить підпункт про солідарність (на добровільній основі) у разі, якщо держава-член стає жертвою терористичної атаки, природної або техногенної катастрофи.

🧩 Правосуддя та злочинність

Лісабонський договір містить нові важливі положення, які зміцнюють ЄС у боротьбі з міжнародною транскордонною злочинністю, нелегальною міграцією, торгівлею людьми, зброєю та наркотиками.

Лісабонський договір робить цю сферу більш прозорою, зміцнює роль Європейського Парламенту та Європейського Суду. Крім того, він прискорює процес ухвалення рішень, збільшуючи кількість сфер, рішення у яких ухвалюють кваліфікованою більшістю.

Крім цього, привнесені Лісабонським договором нові елементи допомагають Союзу та державам-членам забезпечити ефективніший захист фінансових інтересів та боротьбу з транскордонною злочинністю.

Водночас ці нові положення враховують розмаїття правових систем та традицій держав-членів ЄС. Зокрема, передбачено право держави-члена не брати участі у нових заходах, якщо вона вважає, що ті впливатимуть на засадничі аспекти її системи правосуддя.

Окремий виняток у Лісабонському договорі зроблено для Ірландії та Сполученого Королівства. Вони мають спільну правову систему та не є членами Шенгенської системи прикордонного контролю. Згідно зі спеціальними домовленостями, цим країнам дозволено вирішувати в кожній окремій ситуації, чи бути стороною законодавства ЄС у цій сфері.

Соціальна політика

Лісабонський договір робить більш амбітними соціальні цілі ЄС. Йдеться про те, що Союз при виробленні своїх політик та в усіх своїх діях братиме до уваги потребу досягнення високого рівня зайнятості.

Визнаною є ключова роль сфер економічних послуг - громадського транспорту, телекомунікацій, поштової служби, газо- та електропостачання. Роль ЄС тут обмежена, держави-члени мають більше свободи й гнучкості у постачанні та організації цих послуг і керуванні ними задля ефективної відповіді на потреби всередині країни.

ЄС має утримуватися від будь-яких дій, що можуть послабити роль держави-члена у забезпеченні охорони здоров'я, діяльності соціальних служб, поліції та служб безпеки. Також це стосується державних шкіл.

Оплата праці, право на об'єднання та правила з організації страйків так само залишаються компетенцією держав-членів ЄС.

Нові сфери співпраці

Договір містить важливі положення щодо низки нових сфер політики, зміцнюючи ЄС у боротьбі з міжнародною транскордонною злочинністю, нелегальною міграцією, торгівлею жінками та дітьми, наркотиками та зброєю.

Але особливо актуальними в сучасному світі є зміни клімату та енергетика.

Зміни клімату. Договір надає пріоритетності меті ЄС щодо просування стабільного та збалансованого розвитку в Європі на основі високого рівня захисту та поліпшення довкілля.

Він містить зобов'язання ЄС щодо просування на міжнародному рівні заходів, покликаних подолати регіональні та глобальні екологічні проблеми, зокрема у контексті боротьби проти змін клімату.

За умови зміцнення ролі ЄС щодо протидії змінам клімату він залишатиметься світовим лідером у боротьбі з глобальним потеплінням.

Енергетика. Лісабонський договір містить нові положення, які забезпечують належне функціонування енергетичного ринку. Зокрема йдеться про положення, які стосуються енергопостачання та досягнення ефективності та економії енергії, а також розвитку нових та відновлюваних джерел.

Для всіх держав-членів ЄС безпека енергопостачання є ключовим питанням майбутнього.

Договір підтверджує відданість ЄС ідеї спільної європейської політики у сфері стабільної та збалансованої енергетики.

Також Лісабонський договір забезпечує нові засади для співпраці держав-членів ЄС у спорті, сферах гуманітарної допомоги, цивільного захисту, туризму та дослідження космосу.

Права людини

Лісабонський договір визнає права, свободи та принципи, визначені у Хартії засадничих прав та робить її юридично обов'язковою.

Держави-члени ЄС підписали Хартію 2000 року.

татус Хартії як юридично обов'язкової означає, що під час підготовки та імплементації своїх законів ЄС повинен дотримуватися прав, що їх визначено в тексті Хартії. Держави-члени Союзу мають робити так само під час імплементації законодавства ЄС у себе.

Права, які повинен мати кожен, включають захист особистих даних, право на притулок, рівність перед законом, заборону дискримінації, рівність між чоловіками та жінками, права дітей та літніх людей, а також важливі соціальні права на кшталт захисту від нечесного звільнення та доступу до соціальної безпеки та допомоги.

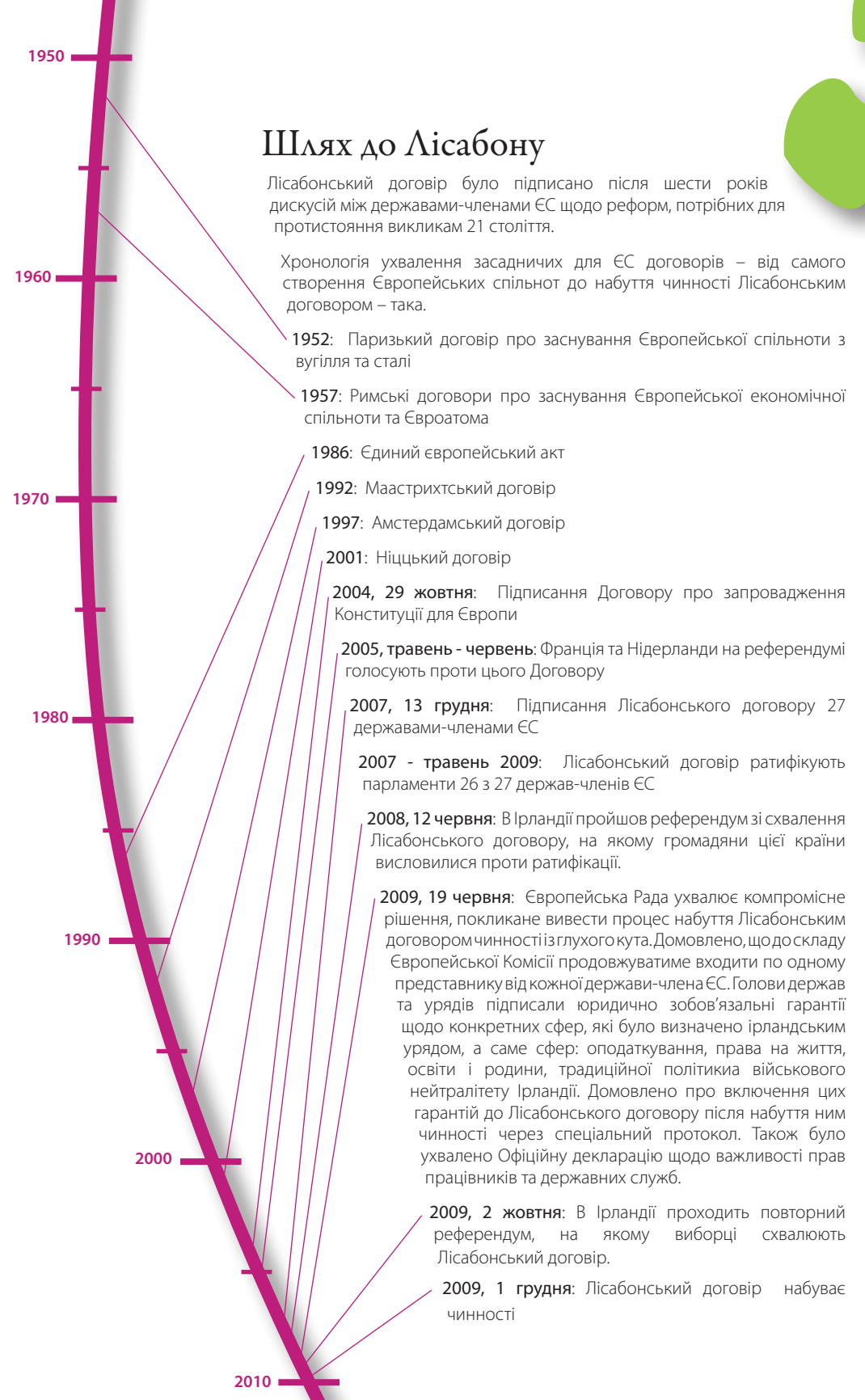
Договір також надасть ЄС можливість приєднатися до Європейської Конвенції з прав людини. Ця конвенція та Європейський Суд з прав людини, який стежить за її дотриманням, є основою захисту прав людини у Європі.

ДІЗНАЙТЕСЯ БІЛЬШЕ

Лісабонський договір є досить великим документом – це понад 300 сторінок у консолідованій формі, включаючи додатки та протоколи. До нього входять чимало положень попередніх установчих договорів ЄС зі змінами та доповненнями.

Ця брошура звертає увагу на нові елементи у Лісабонському договорі. Повний її текст, консолідовані версії установчих договорів зі змінами, що їх запроваджує Лісабонський договір, а також більше інформації про сам договір можна знайти за адресою europa.eu/lisbon_treaty/full_text/index_en.htm

Докладніше про інституційні зміни

Інституції та органи ЄС

Основними інституціями ЄС є:

- Європейський Парламент
- Європейська Рада
- Рада ЄС (Рада Міністрів)
- Європейська Комісія
- Європейський Суд
- Європейський центральний банк
- Європейська рахункова палата.

Також існують такі органи:

- Комітет регіонів
- Європейський економіко-соціальний комітет
- Європейський інвестиційний банк

Європейський Парламент

Європейський Парламент - це інституція ЄС, депутатів якої напругу обирають громадяни держав Союзу і яка їх представляє.

Лісабонський договір збільшує кількість сфер, в яких Європейський Парламент буде виконувати законотворчу роботу спільно з Радою Міністрів. Також він зміцнює свої повноваження щодо бюджету ЄС.

Спільна законотворча діяльність Європейського Парламенту та Ради Міністрів називається спільним ухваленням рішень.

Відтепер процедура спільного ухвалення рішень стала „звичайною законотворчою процедурою”. Це посилює законодавчу владу ЄП.

Спільне ухвалення рішень поширюється на такі сфери як свобода, безпека та правосуддя.

Європейська Рада

Європейська Рада складається з голів держав та урядів країн-членів ЄС: прем'єр-міністрів та президентів. Вона визначає політичне спрямування та пріоритети Європейського Союзу.

Згідно з Лісабонським договором, Європейська Рада стала повноправною інституцією ЄС, її роль чітко визначено.

Створено нову посаду Президента Європейської Ради, якого її члени обирають на термін до 5 років. Першим Президентом ЄР обрано Германа Ван Ромпея, який до того обіймав посаду прем'єр-міністра Бельгії.

Наявність посади Президента Європейської Ради надає діям ЄС більшої видимості та послідовності. Президент головує на засіданнях Ради, спрямовує її роботу та представляє ЄС на найвищому рівні за кордоном. До набуття Лісабонським договором чинності у

Європейській Раді головували голови держав, які позмінно очолювали ЄС протягом шести місяців свого Головування.

Рада Європейського Союзу

Раду Європейського Союзу називають також Радою Міністрів. Вона складається з 27 державних міністрів, які представляють кожну державу-члена ЄС.

Рада є ключовим органом ухвалення рішень, який координує економічну політику ЄС та відіграє центральну роль у зовнішній та безпековій політиці. Вона поділяє законотворчу та бюджетну компетенції з Європейським Парламентом.

Після набуття Лісабонським договором чинності стає голосування кваліфікованою більшістю стає поширенішим, ніж одноставне голосування.

Від 2014 року почне діяти система, яка називається „подвійною більшістю”: рішення Ради потребуватимуть підтримки 55% держав-членів, які представляють щонайменше 65% населення Європи. Це надає рішенням Ради подвійної легітимності.

Новацією Договору є також те, що у Раді Міністрів закордонних справ головуватиме Високий представник Європейського Союзу з закордонних справ та безпекової політики, який одночасно є Віце-президентом Європейської Комісії.

В інших галузях, таких як сільське господарство, фінанси та енергетика, у Раді буде продовжувати головувати міністр країни, що протягом чергових шести місяців є країною-головою ЄС.

Усе це дозволить зробити систему головування в ЄС більш узгодженою та ефективною.

Високий представник Європейського Союзу з закордонних справ та безпекової політики, Віце-президент Європейської Комісії

Згідно з Лісабонським договором, у ЄС створено нову посаду керівника спільної зовнішньої та безпекової політики і спільної оборонної політики. Запровадження посади Високого представника Європейського Союзу з закордонних справ та безпекової політики, який одночасно є Віце-президентом Європейської Комісії, є вагомим новачком. Першою на цю посаду було призначено Кетрін Ештон, котра доти працювала Комісаром ЄС з питань торгівлі. Нині вона у своїй діяльності поєднує функції двох посад, які існували раніше: Високого представника зі спільної зовнішньої та безпекової політики та Комісара ЄС із зовнішніх відносин.

Високий представник Європейського Союзу з закордонних справ та безпекової політики призначається Європейською Радою. Він (вона) головує у Раді Міністрів закордонних справ та водночас є Віце-президентом Європейської Комісії. Високий представник має вносити пропозиції щодо сфери його (її) компетенції, здійснювати зовнішню політику від імені Ради та представляти позицію ЄС на міжнародній арені.

Це зроблено для того, аби ЄС міг краще захищати свої інтереси та цінності в світі, а також виступати на міжнародній арені з єдиною позицією.

Європейська Комісія

Європейська Комісія створена для незалежного представництва інтересів ЄС як єдиного цілого. Вона звітує перед Європейським Парламентом.

Єврокомісія є єдиною інституцією Союзу, наділеною правом ініціювати законопроекти. Комісія також реалізує політику ЄС у різних сферах, забезпечує виконання бюджету, керує програмами ЄС, представляє його на міжнародних переговорах, а також забезпечує правильне застосування договорів ЄС.

На засіданні Європейської Ради у грудні 2008 року голови держав та урядів погодилися, що до складу Комісії входитимуть по одному представнику від кожної держави-члена ЄС.

Хто що робить

Лісабонський договір уточнює:

- які владні повноваження належать компетенції ЄС,
- які владні повноваження належать компетенції держав-членів ЄС,
- які владні повноваження спільно належать і ЄС, і державам-членам Союзу.

Договір чіткіше, ніж раніше, визначає межі владних повноважень ЄС. Основним правилом є те, що Європейський Союз зможе впливати лише в межах тих владних повноважень, які надали йому держави-члени. Він повинен поважати той факт, що усі інші владні повноваження залишаються у держав-членів ЄС.

- ЄС має ексклюзивні владні повноваження у сферах дотримання правил конкуренції, монетарної політики єврозони та спільної торгівельної політики.
- Держави-члени ЄС мають першочергову відповідальність у сферах охорони здоров'я, освіти та промисловості.
- ЄС та його держави-члени мають спільну компетенцію у сферах внутрішнього ринку, сільського господарства, транспорту та енергетики.

Інші умови

Договір підтверджує повагу ЄС до принципу рівності серед держав-членів та національної ідентичності кожної з них, до місцевих та регіональних автономій. Союз зобов'язується захищати культурне та мовне розмаїття Європи.

Вперше зафіксовано право держави-члена ЄС вийти зі складу Європейського Союзу - за умови наявності бажання цієї держави. Виписано процедуру, якої слід дотримуватися в цій ситуації.

Нові повноваження національних парламентів

Вперше національні парламенти мають право робити прямий внесок у процес ухвалення рішень в ЄС. Адже згідно з Лісабонським договором, до них надсилають усі союзні законопроекти. Запроваджено систему завчасного попередження, за якої будь-який національний парламент матиме вісім тижнів на оскарження у разі, якщо він має претензії до того чи іншого законопроекту. Якщо проти законопроекту висловиться більшість національних парламентів, його може бути змінено або вилучено.

Така система завчасного попередження надає національним парламентам дуже важливу роль у гарантуванні невторчання ЄС у справи, які краще вирішувати на національному, регіональному або місцевому рівнях.

Деякі технічні умови

Правова база

Лісабонський договір вніс зміни до Договору про Європейський Союз та до Договору про заснування Європейської спільноти. Він є останнім у низці договорів, що оновлюють та консолідують законодавчу базу ЄС.

Згідно з Лісабонським договором, ЄС став єдиною юридичною особою. Раніше Європейська Спільнота та Європейський Союз мали різні статuti й використовували різні правила ухвалення рішень. Лісабонський договір припинив існування такої подвійної системи й надає Європейському Союзу юридичного статусу. Це покращило здатність ЄС діяти, особливо у питаннях зовнішніх відносин. Лісабонський договір дозволяє Європейському Союзу бути ефективнішим, узгодженішим та переконливішим у його відносинах з рештою світу.

Голосування кваліфікованою більшістю, подвійна більшість

Голосування кваліфікованою більшістю – це форма ухвалення рішень, яка використовується

Радою міністрів щодо низки сфер діяльності ЄС. Лісабонський договір поширює її на чимало нових сфер, а також оновлює принцип визначення кваліфікованої більшої. Починаючи з 2014 року рішення Ради ЄС потребуватимуть підтримки 55% держав-членів ЄС, які представляють щонайменше 65% населення ЄС. Така схема голосування називається подвійною більшістю. Для утворення блокувальної меншості буде потрібно принаймні чотири країни. Ця система ставить країни з меншою чисельністю населення на один рівень з більшими державами-членами ЄС.

У певних сферах діяльності Європейського Союзу рішення потребуватимуть одностайного схвалення. Наприклад, це стосується оподаткування та оборони.

Поглиблена співпраця

Через суттєве збільшення кількості країн-членів ЄС, Договір про Європейський Союз (згідно зі змінами, внесеними Амстердамським та Лісабонським договорами) встановлює правила для ситуацій, коли деякі держави-члени ЄС бажають продовжувати тіснішу співпрацю у певних галузях.

Цей принцип називається принципом "поглибленої співпраці". Він означає, що група держав може реалізовувати деякі інтеграційні проекти без участі усіх 27 членів ЄС. Це дозволяє деяким державам Союзу утримуватися від участі у певних проектах, але водночас не перешкоджати іншим країнам їх реалізувати.

Субсидіарність, пропорційність

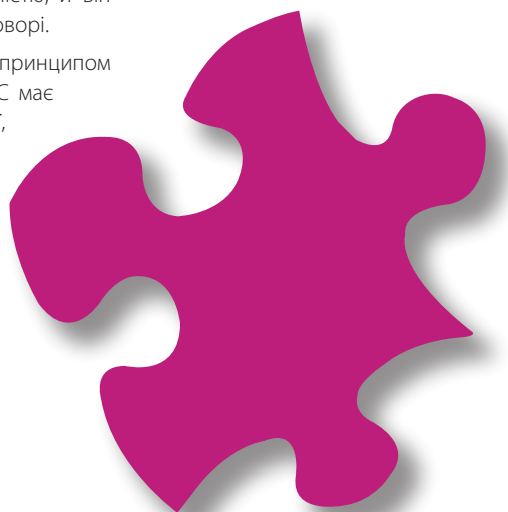
Рішення у ЄС мають ухвалюватися так, щоб якомога більше враховувати інтереси й очікування громадян. Окрім тих сфер, які підпадають під його виключну компетенцію, Союз має діяти лише за умов, якщо ці дії будуть ефективнішими, ніж заходи на національному, регіональному або місцевому рівнях. Такий принцип називається субсидіарністю, й він закріплений у Лісабонському договорі.

Цей принцип підкріплюється принципом пропорційності, згідно з яким ЄС має обмежити свою діяльність до такої, яка необхідна для досягнення цілей Лісабонського договору.

Процедура спільного ухвалення рішень ("звичайна законодавча процедура")

Спільне ухвалення рішень означає право Європейського Парламенту готувати закони спільно та на рівних засадах з Радою Міністрів. Лісабонський договір запроваджує спільне ухвалення рішень у загальне користування. Отже, ця процедура стане "звичайною законодавчою процедурою".

Це означає, що процес ухвалення рішень в Європейському Союзі ґрунтуватиметься на подвійній легітимності народу (який представляють депутати Європейського Парламенту) та держав-членів ЄС (які представляють міністри у Раді ЄС).

ВІДНОСИНИ ЄС-УКРАЇНА

Представництво Європейського Союзу стало центром комунікації з українськими партнерами

Набуття чинності Лісабонським договором матиме суттєвий вплив на відносини Європейського Союзу з Україною. Точніше, на спосіб реалізації цих відносин: змінюється сам порядок організації двостороннього діалогу. Він стає зручнішим та ефективнішим і для ЄС, і для українських партнерів.

Ця трансформація є насамперед наслідком зміни статусу Представництва Європейської Комісії в Україні: після набуття чинності Лісабонським договором воно перетворилося на Представництво Європейського Союзу. Віднині саме воно є центром комунікації українських структур та інституцій з Європейським Союзом у Києві. Його повноваження, як і повноваження таких представництв в інших країнах, стали значно більшими.

Представництво Європейського Союзу в Україні стає частиною Європейської служби зовнішньої дії. До неї переходять відповідні функції, що їх раніше виконувало ротаційне Головування ЄС: тоді країна, яка протягом півріччя головувала в Союзі, представляла його на міжнародній арені й у діалозі з третіми країнами. Конкретно в Україні ці функції виконувало посольство відповідної держави-голови ЄС. Тепер комунікаторами для українських партнерів будуть одні й ті самі люди за однією й тією самою адресою. Відповідно, таким чином значно підвищується послідовність та ефективність політичного діалогу.

Зміни відбудуться і у самому Представництві Європейського Союзу. Штат Європейської служби зовнішньої дії (ЄСЗД) формується з трьох джерел: працівників Європейської Комісії, відповідних структур Ради ЄС та з дипломатів країн-членів. Такими чином і буде в майбутньому скомпоновано штат Представництва Європейського Союзу в Україні.

Водночас у ньому продовжуватимуть працювати співробітники Європейської Комісії. Вона, згідно з Лісабонським договором, продовжує виконувати низку функцій, які також стосуються відносин із третіми країнами – щодо торгівлі, гуманітарної та технічної допомоги.

Отож разом із набуттям нових повноважень Представництво Європейського Союзу залишає за собою й ті, які перебувають у компетенції Європейської Комісії й також мають стосунок до відносин ЄС та України. Проте і працівники, що належать до ЄСЗД, і працівники Єврокомісії підпорядковуватимуться Голові Представництва Європейського Союзу в Україні.

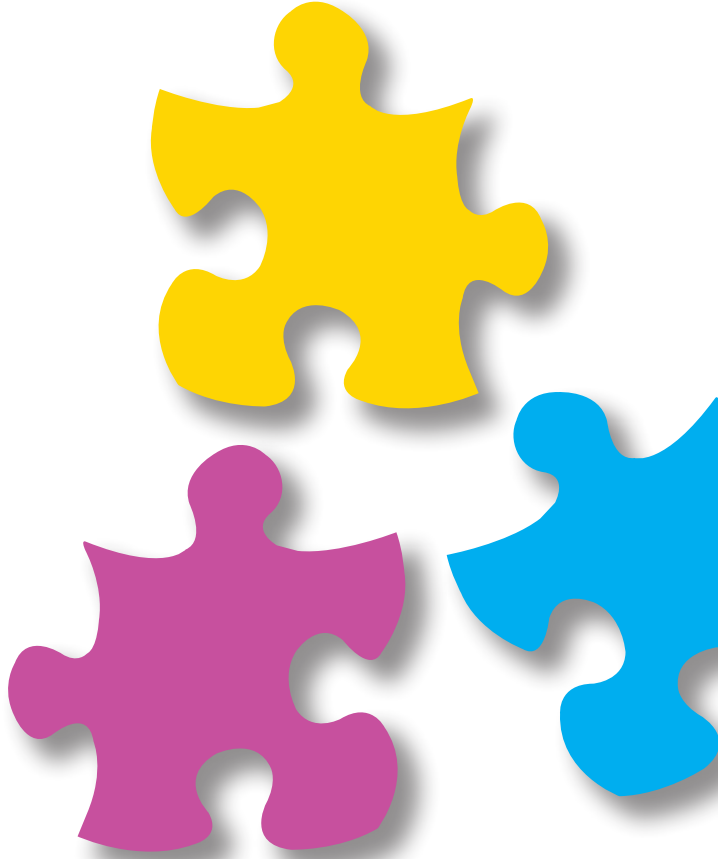
Три головні функції Представництва Європейського Союзу: координація, репрезентація, оприлюднення позиції ЄС

Загалом, Представництво має тепер три головні функції.

Координація. Представництво тісно співпрацює з посольствами та консульствами країн-членів у питаннях, які стосуються Європейського Союзу та його відносин з Україною.

Репрезентація ЄС. Представництво уповноважене представляти Союз на всіх заходах і у контактах з українськими офіційними особами та структурами.

Представництво ЄС є нині єдиним речником Союзу в Україні. Воно уповноважене висловлювати його позицію з тих чи інших питань, в тому числі щодо відносин з Україною. Це, поміж іншого, спрощує роботу для представників органів влади та засобів масової інформації. Вони тепер мають постійне й офіційне джерело інформації й зможуть отримувати від нього коментарі з усіх питань, які стосуються ЄС або ж його відносин з Україною.

ПРЕДСТАВНИЦТВО
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
В УКРАЇНІ

ISBN 978-92-79-12935-3

9 789279 129353